

Üç çocuk ve kadın istihdamı

ERCAN ŞEN / Sosyolog

<https://www.star.com.tr/acik-gorus/uc-cocuk-ve-kadin-istihdami-haber-727891/>, 16.02.2013

Salt ekonomik büyüme paradigmasından hareketle kadının da emek gücünü kendi malı gibi gören bu aile mühendisliği hoyratlığına dur demek için elimizde tarihi bir fırsat var. Hem emek gücünün sömürsünü engellemek hem de sağlıklı bir aile yaşamını koruyabilmek ve sosyal hayatın gelişimi adına içine girmekte olduğumuz demografik fırsat penceresini kapatmayalım.

Cumhuriyet kurulurken elimizde kalan imparatorluk bakiyesi nüfusun azlığını görerek 1923-1960 döneminde uyguladığımız nüfus artışını teşvik edici politikaları 1960'a kadar sürdürdük. Fakat 1960'da Devlet Planlama Teşkilatı'nın kuruluşuyla birlikte nüfus planlaması öngörüldü ve 557 sayılı "Nüfus Planlaması Kanunu" yürürlüğe konuldu. Bu antinatalist söylem 1983'te "2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun"a da sirayet etmiş, gebeliği önleyici modern yöntemler teşvik edilerek her türlü ilaç ve alet edevatın ithali yasallaştırılmıştı. Aynı dönemde Avrupa Parlamentosu nüfus artışını teşvik edici tedbirleri görüşmekteydi. Çünkü Avrupa'da (Boom kuşağının da etkisiyle) 1968'de 2.79 olan doğurganlık hızı (kadın başına düşen ortalama çocuk sayısı) 1982'de 1.68'e düşmüştü.

Nitekim Türkiye’de de 2008’de Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü’nce yapılan araştırmaya göre doğurganlık hızı 2.16 olarak tespit edilmiş ve siyasi iradeye konuyla ilgili raporlar gönderilmiştir. Bu tarihten sonra üç çocuk söyleminin yarı şaka yarı ciddi Başbakan tarafından dile getirildiğini görmekteyiz. Fakat durumun trajik olan ciddiyetini en son TÜİK’in 2 2012 yılı için açıkladığı 2.02 rakamıyla artık bütün Türkiye görmüş oldu. Ve Başbakan çocuk sayısının 4 olmasını istemeye başladı.

Batının ‘yaşlılık’ derdi

Günümüzde nüfusun artış hızının düşük olmasının getireceği sonuçları başta Batılı gelişmiş ülkeler olmak üzere Japonya’da yaşamaktadır. Avrupa’da bütün teşviklere ve çocuk yardımlarına rağmen 2006 Eurostat raporunun gösterdiği gibi sadece İzlanda doğurganlık hızında 2.1’i tutturarak çitanın üzerinde kaldı. (Bu oran bile nüfusu arttırmaya değil, yenilemeye ancak yeten ideal oran). Nüfusun bu niteliği doğal olarak yaşlı nüfusun arttığı ve giderek artacağı bir durumu işaret etmektedir. Japonya’nın süratle yaşlanan nüfusunun aynı zamanda 15-64 yaş arası çalışan nüfusu azalttığı, bunun da ekonomik büyümeyi durdurduğu gerçeği önümüzdedir. Türkiye’nin 1990’lı yıllarda 2,2 milyon olan yaşlı nüfusunun 2023’de 8 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir. Günümüzde yüzde 27 düzeyinde olan 15 yaşın altındaki nüfusun toplam nüfus içindeki payının hızla azalarak 2023 yılında yüzde 20-22 seviyesine ulaşacağı varsayılmaktadır. Türkiye bu genel sorunla karşı karşıya kalmıştır ve hemen tedbir almak için de vakit geçmektedir maalesef. Çünkü sorunun doğası gereği uzun yıllara yayılan bir durumla karşı karşıyayız. Soruna salt ekonomik büyüme açısından bakmak ise diğer sosyal alanları göz ardı edip başka problemleri davet etmek demektir. Bu nüfus eğrisine sadece ekonomik büyüme açısından bakan miyop bir perspektif ise, bu sorunun çalışan kadın nüfusun artırılmasıyla çözülebileceğini söylemektedir (Güven Sak, Türkiye’yi kadınlar kurtaracak, Radikal, 25.12.2012). İyi ama nereye kadar? Nüfusun mütemediyen gerilediği bir ekonomide kadın istihdamının sonuna kadar seferber edilmesinin getireceği kısa vadeli çözüm önerisindeki miyop bakış bir yana, sosyal maliyetinin ne olacağı hiç düşünülmemektedir bile.

Emeğin aile dışında ama özellikle aile dışında işe koşularak, her bireyin aynı zamanda toplumsal cinsiyetçi kompartımanlarında salt tüketici atomlar haline getirilmeleri, kapitalizmin varacağı kendi tarihinin sonudur da aynı zamanda. Ergun Yıldırım’ın haklı olarak değindiği gibi, “Maalesef bizim bir muhafazakâr aile siyasetimiz yok ve Batılı kadın-erkek ilişkilerinden çıkan burjuva çalışma, istihdam ve tüketim konseptini Türkiye’ye taşımaya çalışıyoruz.” (Zaman, 31.01.2013). Kadın istihdamının mutlak bir doğru olarak eleştirilmeden sahiplenilmesi ve uygulanmasının, toplumumuzun aile değerleri üzerinde yükselen yapısına ne ölçüde bir etki yapacağı pek düşünülüyor. Fakat salt ekonomik büyüme paradigmasından hareketle kadının da emek gücünü kendi malı gibi gören bu aile mühendisliği hoyratlığına dur demek için elimizde tarihi bir fırsat var. Hem emek gücünün sömürsünü engellemek hem de sağlıklı

bir aile yaşamını koruyabilmek ve sosyal hayatın gelişimi adına içine girmekte olduğumuz demografik fırsat penceresi bize bu imkânı sağlayabilecektir.

Nüfus döngüsünün bize sağladığı bir imkânlar dönemi var. Yani doğurganlığın düşmekte olduğu, yaşlanmanın henüz tam olarak gerçekleşmediği toplumlarda, sürekli artan çalışma çağındaki nüfusun(15-65 yaş arası) sunduğu fırsata, demografik fırsat penceresi diyoruz. Yani emek gücünün zirve yaptığı bir dönem. Türkiye'nin bu fırsatı kullanması için yaklaşık bir kuşaklık yani 30 yıllık bir zamanı önünde durmaktadır. Zaten ekonomisi yükselmekte olan Türkiye, önümüzdeki yıllarda sürekli artacak olan bu işgücü çağındaki nüfus için gerekli istihdam planları oluşturabilirse ki muhakkak oluşturmalıdır,2020'li yıllar, Türkiye'nin ekonomik ve siyasi açıdan on büyük ülke arasına girmesi hedefini somutlaştırmış olacaktır. Bu fırsat penceresinden sosyal ve ekonomik manada yararlanabilmek için Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınmaya dönük kalıcı politikaları hemen uygulaması gerekmektedir (Örneğin sembolik de olsa Kalkınma Bakanlığının adının Sürdürülebilir Kalkınma Bakanlığı olarak değiştirilmesiyle başlanabilir). İşte tam da bu noktada sadece ekonomik büyümeye değil, nüfusun toplam kalitesine ve niteliğine, sosyal hayatın maliyet azaltıcı yönüne eğilmek gerekmektedir. Yaşadığımız dünyanın ekolojik ve sosyal maliyetinin gittikçe küreselleşmesi karşısında Batı'nın yüzyıl boyunca çarpık bir şekilde yürüdüğü bu yolu bizlerin de tekrar etmesinin ne Türkiye'ye ne de dünyaya getireceği bir katkı vardır. Bu nedenle evrensel bir model olma şansının bizi yakalamış olduğunu ve bu imkânı insanlığın yararına ve ortak iyi adına değerlendirmemiz gerektiğini, çocuklarımız karşısında sorumlu olacağımız gerçeğini hafızamıza kazımak gerekmektedir.

Aile dostu iş yerleri

2008'de Avrupa Konseyi'nde gerçekleştirilen Aile İşlerinden Sorumlu Avrupa Bakanlar Konferansı İrtibat Görevlileri Komitesi Toplantısı'nda, demografik istikrarın sağlanması ve doğum oranının artırılması amacıyla politika önlemleri alınması önerilmişti. Bu bağlamda öngörülen aile dostu işyerlerinin desteklenmesi, ebeveynlik izinlerinin artırılması, ebeveynlere esnek çalışma koşulları ve vergi imtiyazları sağlanması, uygun fiyatlı ve kaliteli çocuk bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması, halkla ilişkiler ve medya aracılığıyla ailesiyle ilgilenen baba imajının geliştirilmesi yoluyla genç erkek ve kadınların çocuk sahibi olmalarının teşvik edilmesi tavsiyeleri Avrupa Birliği'nin teklifleridir. Lakin bu AB tavsiyelerine ilaveten yapmamız gereken daha radikal işler de vardır. Bilim ve Teknoloji Bakanlığı'nın(?) henüz açıklamış olduğu fakat ayrıntıları belli olmayan ilk 3-4 çocuğa yardım eğer söylendiği gibi aynı ve nakdi olarak 300 TL civarında kalacaksa; bunun yetersiz kalacağını şimdiden söyleyebiliriz. Şu da bir gerçektir ki Avrupa'nın yıllardır uyguladığı çocuk yardımlarının uygulanmasında bizim için vakit henüz çok geç olmasa da özellikle şehirli orta gelir grubuna yönelik daha cazip teşvikler ve yönlendirmeler gerekmektedir.

Hepsinden önemlisi; ev dışında çalışmak istemeyen, evinde kalmak isteyen kadınlar ev emekçisi olarak istihdam edilmelidir. Hem kapitalizmin aileyi parçalama ve atomize olmuş tüketiciler haline getirme tahakkümüne karşı çıkmış oluruz hem de kadının anne olarak evin yani yuvanın temeli, çocukların yani evlatlarının ve eşinin yani hayat arkadaşının temel desteği olmasını, devlet olarak sağlama almış oluruz. İnsan hayatında sağlıklı bir ailenin fonksiyonlarını idame ettirmesinden daha kıymetli ne olabilir? Keza aynı işleyiş toplum için de yararlı ve geçerlidir. Muhafazakâr demokratik anlayış bunları önermiyorsa neyi önerecektir? Yıllarca IMF kapılarında dilenci durumuna düşürülen bir ülke konumundan veren el konumuna yükselen bir Türkiye'nin, bilinen kabullerin aksine söz söyleyebileceği belli olmamış mıdır? Kadın istihdamının sağlayacağı emeği sömürmek için her türlü kampanyayı yapan holdinglerle, IMF kapısında diz çökmemizi isteyen holdingler bunlar değil midir? Öyleyse modern dünyanın kabullerinin her düzeyde tartışıldığı bir zamanda, Batının gelip çıkmaza girdiği sokak, bizim için yeni bir sokak olamaz, olmamalı da!